

Τα εφόδια της ελληνικής οικονομίας για το μέλλον...
Συγκριτική αξιολόγηση χωρών στους 4 πυλώνες βιωσιμότητας και μελλοντικής ευημερίας των πολιτών (ΟΟΣΑ, *How's life? 2017*)

Σημ.: Για τον υπολογισμό των επιπέδων συγκριτικής αξιολόγησης, οι επιδόσεις κάθε χώρας στους δείκτες κάθε πυλώνα έχουν βαθμολογηθεί στην κλίμακα 1 έως 3 όπου: 1 = το κατώτατο τρίτο των χωρών του ΟΟΣΑ, 2 = το μεσαίο τρίτο των χωρών του ΟΟΣΑ, 3 = το ανώτερο τρίτο των χωρών του ΟΟΣΑ. Στη συνέχεια υπολογίστηκε η απλή μέση βαθμολογία για κάθε πυλώνα (με κάθε δείκτη σταθμισμένο εξίσου). Η ελάχιστη βαθμολογία είναι συντεώς 4, ενώ η μέγιστη βαθμολογία είναι 12. Οι δείκτες σε κάθε πυλώνα έχουν σταθμιστεί εξίσου, ενώ για οι δείκτες για τους οποίους δεν υπάρχουν στοιχεία εξαιρούνται από τον υπολογισμό της βαθμολογίας.

Τι σημαίνει για τη μελλοντική μας ευημερία η αποεπένδυση στο φυσικό, ανθρώπινο και κοινωνικό κεφάλαιο της χώρας;

Πριν από μερικά χρόνια, ο ΣΕΒ ανέδειξε το θέμα του επενδυτικού κενού ύψους €100 δισ., που θα πρέπει να καλυφθεί σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα για να επανέλθει η χώρα στην ισχυρή ανάπτυξη, χωρίς δανεικά αυτή την φορά. Η Ελλάδα, όμως, έχει ελλείμματα και στις επενδύσεις στο περιβάλλον, στις επαγγελματικές και γνωστικές δεξιότητες του πληθυσμού, και, τέλος, στην εμπιστοσύνη των πολιτών προς τους θεσμούς, που προσδιορίζουν, σε τελική ανάλυση, το επίπεδο ευρύτερης κοινωνικής συνοχής και οικονομικής αποτελεσματικότητας, αυτό που στο εξωτερικό ορίζεται ως *inclusive growth*, δηλαδή βιώσιμη ανάπτυξη για όλους. Στην σημερινή συγκυρία, η κατάσταση για το μέλλον της ευημερίας των Ελλήνων δεν είναι ρόδινη. Όσον αφορά στη βιωσιμότητα του επιπέδου ευημερίας της χώρας μας στο μέλλον συγκριτικά με τις άλλες χώρες του ΟΟΣΑ, η Ελλάδα κατατάσσεται τελευταία (35η), όταν χρησιμοποιούνται συνδυαστικά όλοι οι δείκτες που αναφέρονται στη συσσώρευση πόρων μέσω επενδύσεων σε φυσικό, ανθρώπινο, οικονομικό και κοινωνικό κεφάλαιο. Στην προτελευταία θέση βρίσκεται η Πορτογαλία, ενώ χώρες όπως, η Ιταλία, η Ισπανία και η Γαλλία βρίσκονται στην 5η, 6η και 12η θέση από το τέλος, με τις Σκανδιναβικές χώρες στις τέσσερις πρώτες θέσεις, με πρωταθλήτρια τη Σουηδία. Χαρακτηριστικό των χωρών στην κορυφή της κατάταξης είναι η ισόρροπη ανάπτυξη και των τεσσάρων μορφών κεφαλαίου, κάτι που δεν χαρακτηρίζει χώρες προς τις τελευταίες θέσεις της κατάταξης. Η Ελλάδα έχει μια καλύτερη σχετικά θέση στο φυσικό κεφάλαιο (13η από το τέλος), λόγω του προτύπου της ήπιας, και λιγότερο επιβαρυντικής για το περιβάλλον, ακολουθούμενης οικονομικής ανάπτυξης, χωρίς να παραβλέπεται και η επίπτωση της τεράστιας ύφεσης που έπληξε τη χώρα. Έχει, επίσης, τη χειρότερη σχετικά θέση στο οικονομικό κεφάλαιο (1η από το τέλος), λόγω της υπερχρέωσης της χώρας στο εξωτερικό και της κατάρρευσης των επενδύσεων και της τραπέζικης χρηματοδότησης τα προηγούμενα χρόνια, ενώ βρίσκεται στην 4η και την 5η θέση από το τέλος στο κοινωνικό και ανθρώπινο κεφάλαιο αντιστοίχως, αποτέλεσμα, κυρίως, της έλλειψης εμπιστοσύνης των πολιτών απέναντι στους θεσμούς και της χαμηλής ποιότητας των επαγγελματικών και γνωστικών δεξιοτήτων του πληθυσμού αντιστοίχως. Με τα ανωτέρω δεδομένα, τα αρχικά σημεία εκκίνησης, αν και αποκαλύπτουν πολλά για την πορεία μιας χώρας μέχρι σήμερα, και τις δυνατότητες ευημερίας που έχει στο μέλλον, δεν σημαίνουν και έλλειψη επιλογών, όσον αφορά στη διασφάλιση ευνοϊκών παραγόντων που οδηγούν στη διαχρονική και ισόρροπη αύξηση των επενδύσεων στις τέσσερις μορφές κεφαλαίου ως ανωτέρω. Είναι εκ των ων ουκ άνευ, λοιπόν, η κατάστρωση μιας εθνικής στρατηγικής για τη δυναμική οικονομική και κοινωνική αναδιάρθρωση της χώρας, δίδοντας έμφαση στους δείκτες με τη μεγαλύτερη υστέρηση. Δεν έχουμε τίποτα να χάσουμε παρά τις αλυσίδες που μας κρατούν δεμένους στη μετριότητα.

Θα ζούμε καλύτερα στο μέλλον;

Για την αξιολόγηση της βιωσιμότητας μιας χώρας και της μελλοντικής ευημερίας των πολιτών της, η ανάλυση του ΟΟΣΑ [How's life, 2017 \(Μάιος 2018\)](#) επικεντρώνεται σε δείκτες που αφορούν στη διαθεσιμότητα κεφαλαιακών αποθεμάτων φυσικών, ανθρώπινων, οικονομικών και κοινωνικών πόρων. Οι 4 αυτές κατηγορίες κεφαλαίου είναι η βάση πάνω στην οποία χτίζεται το μέλλον μιας κοινωνίας.

Η εξασφάλιση υψηλής ποσότητας και ποιότητας πόρων, και οι θεσμοί με τους οποίους οι πόροι αυτοί παράγουν αποτέλεσμα, είναι το κύριο αντικείμενο της κυβερνητικής πολιτικής σε μια χώρα. Ιδανικά, κάθε κυβέρνηση καλείται να δράσει για να βελτιώσει το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων της, όχι μόνο στο παρόν αλλά και στο μέλλον.

Και, βεβαίως, ο τρόπος που διαχειρίζεται μια κυβέρνηση τη διαγενεακή κατανομή των πόρων αναδεικνύει και την ποιότητα της διακυβέρνησης. Ο εκλογικός κύκλος έχει περιορισμένη διάρκεια, όπως επιβάλλεται να γίνεται στις δημοκρατίες, και, ως εκ τούτου, πολλές φορές οι κυβερνήσεις δίνουν πολύ μεγαλύτερη έμφαση στη βραχυπρόθεσμη περίοδο για να επανεκλεγούν, σε βάρος, όμως, των μακροχρόνιων συμφερόντων των επόμενων γενεών. Δεν είναι τυχαίο που κυβερνήσεις δανείζονται πολλές φορές για να χρηματοδοτήσουν τρέχουσες ανάγκες (κατανάλωση), μεταφέροντας έτσι μελλοντική κατανάλωση στο παρόν, ή, διαφορετικά ειπωμένο, μετακυλίνοντας τα βάρη εξυπηρέτησης του χρέους στο μέλλον, επιβαρύνοντας, έτσι, το βιοτικό επίπεδο μελλοντικών γενεών.

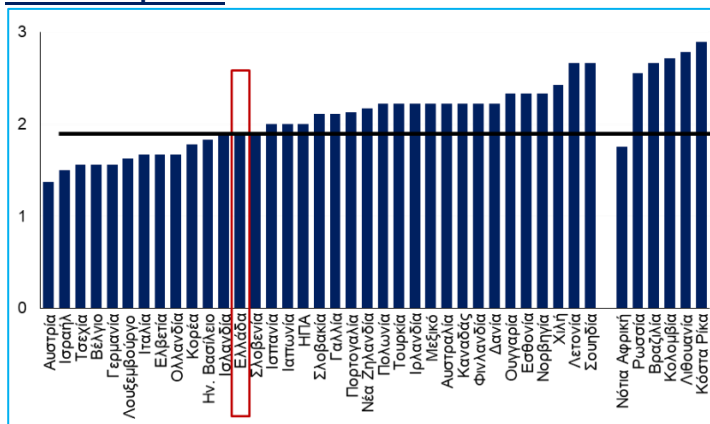
Ο εκλογικός κύκλος έχει περιορισμένη διάρκεια, όπως επιβάλλεται να γίνεται στις δημοκρατίες, και, ως εκ τούτου, πολλές φορές οι κυβερνήσεις δίνουν πολύ μεγαλύτερη έμφαση στη βραχυπρόθεσμη περίοδο για να επανεκλεγούν, σε βάρος, όμως, των μακροχρόνιων συμφερόντων των επόμενων γενεών.

Κάτι τέτοιο συμβαίνει στην Ελλάδα σήμερα, όπου η εξυπηρέτηση του χρέους επιβάλλει, και στη σημερινή αλλά, κυρίως, στις μελλοντικές γενιές, μια μόνιμη λιτότητα λόγω της εφήμερης ευημερίας της δεκαετίας 2000-2009, που χρηματοδοτήθηκε, εν πολλοίς, με υπερδανεισμό. Είναι, συνεπώς, σημαντικό οι κυβερνήσεις να δημιουργούν θεσμούς, να παράγουν ποιοτικά δημόσια αγαθά και να λαμβάνουν μέτρα πολιτικής μακροχρόνιου χαρακτήρα και να κρίνονται αναλόγως. Αυτό που ξεχωρίζει τις επιτυχημένες κοινωνίες είναι ακριβώς η μακροχρόνια σταθερότητα και βιωσιμότητα των θεσμών, που εν πολλοίς είναι συνάρτηση του είδους της προετοιμασίας που γίνεται για το μέλλον.

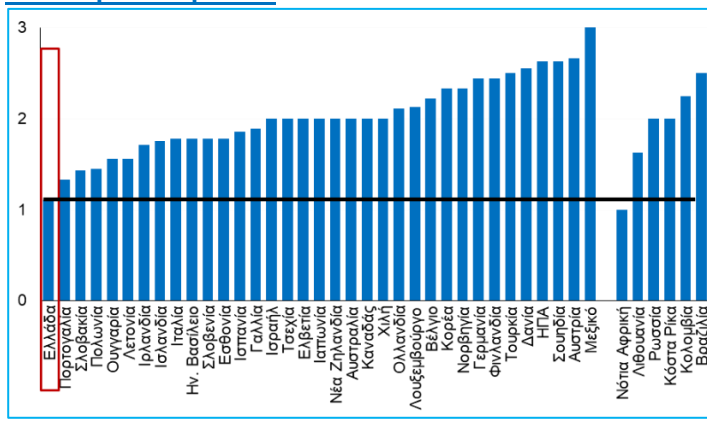

Δ01: Συγκριτική αξιολόγηση χωρών ανά πυλώνα βιωσιμότητας και μελλοντικής ευημερίας των πολιτών (ΟΟΣΑ, *How's life?* 2017)

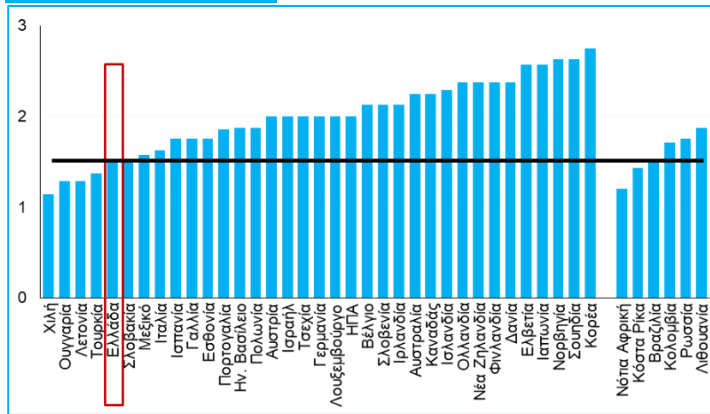
Φυσικό κεφάλαιο

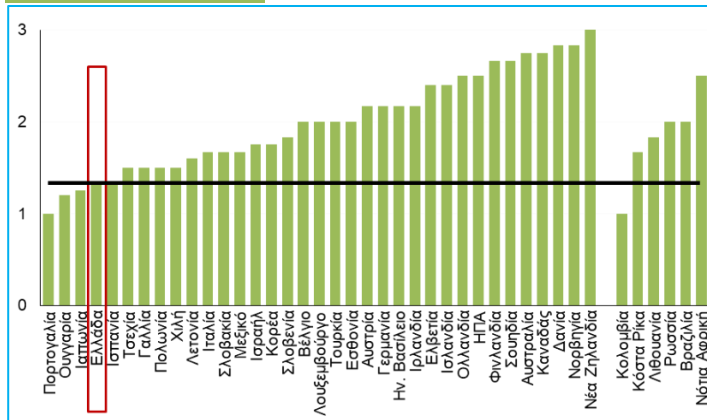
Οικονομικό κεφάλαιο

Ανθρώπινο κεφάλαιο

Κοινωνικό κεφάλαιο

Η συνολική συγκριτική αξιολόγηση των χωρών του ΟΟΣΑ σε κάθε έναν από τους 4 αυτούς πυλώνες παρουσιάζεται στο διάγραμμα Δ01, όπου οι επιδόσεις κάθε χώρας βαθμολογούνται στην κλίμακα 1 έως 3 όπου: 1 = το κατώτατο τρίτο των χωρών του ΟΟΣΑ, 2 = το μεσαίο τρίτο των χωρών του ΟΟΣΑ, 3 = το ανώτερο τρίτο των χωρών του ΟΟΣΑ.

Στην Ελλάδα σήμερα η εξυπηρέτηση του χρέους επιβάλλει, και στη σημερινή αλλά, κυρίως, στις μελλοντικές γενιές, μια μόνιμη λιτότητα λόγω της εφήμερης ευημερίας της δεκαετίας 2000-2009, που χρηματοδοτήθηκε, εν πολλοίς, με υπερδανεισμό. Είναι, συνεπώς, σημαντικό οι κυβερνήσεις να δημιουργούν θεσμούς, να παράγουν ποιοτικά δημόσια αγαθά και να λαμβάνουν μέτρα πολιτικής μακροχρόνιου χαρακτήρα και να κρίνονται αναλόγως.

Δ02: Δείκτες βιωσιμότητας και μελλοντικής ευημερίας στον πυλώνα «Φυσικό κεφάλαιο»
(ΟΟΣΑ, *How's life?* 2017)

Δείκτης	Περιγραφή	ΟΟΣΑ	Ελλάδα	Ιταλία	Ισπανία	Τουρκία	Γαλλία	Γερμανία	Σουηδία	ΗΠΑ
Φυσικό κεφάλαιο										
Εκπομπές αερίων θερμοκηπίου										
	Τόνοι κατά κεφαλή σε ισοδύναμα CO ₂ , 2015	12,1	8,4	7,0	7,2	6,1	7,2	11,1	5,5	20,5
		↑	↑	↑	↑	↓	↑	↑	↑	↑
Εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα										
	Τόνοι κατά κεφαλή, 2011	11,1	9,1	8,3	6,9	4,8	7,9	10,0	8,1	18,4
		↑	↑	↑	↑	↓	↑	↑	↔	↑
Ποιότητα αέρα										
	Συγκέντρωση μικροσωματιδίων ρύπανσης PM _{2.5} σε μικρογραμμάρια ανά κυβικό μέτρο, κινητός μέσος 3 ετών (PM _{2.5} : Particulate Matter - αιωρούμενα σωματίδια διαμέτρου μέχρι 2,5 μm ή 0,0025 χιλιοστά ή 3% της διαμέτρου μιας τρίχας της κεφαλής), 2013.	13,9	17,5	18,3	11,5	20,0	13,4	14,0	6,2	10,1
			↓	↓	↑	↓	↔	↔	↑	↑
Δασική έκταση										
	Τετραγωνικά χιλιόμετρα δασικής έκτασης ανά 1000 κατοίκους, 2014.	8,5	3,7	1,5	4,0	1,5	2,6	1,4	28,9	9,7
		↓	↔	↔	↔	↔	↔	↔	↓	↔
Ανανεώσιμοι υδάτινοι πόροι										
	Χιλιάδες κυβικά μέτρα κατά κεφαλή (μακροχρόνιος μέσος όρος).	9,1	6,3	1,9	2,4	3,0	3,0	2,3	19,0	7,7
Αντίληψη νερού										
	Κυβικά μέτρα κατά κεφαλή, 2015 ή τελευταίο διαθέσιμο έτος.	812	869	898	708	676	524	314	287	1.582
Απειλούμενα είδη θηλαστικών										
	Ποσοστό επί του συνόλου των καταγεγραμμένων ειδών, τελευταίο διαθέσιμο έτος.	19,0%	25,2%	18,3%	18,3%	14,3%	9,5%	34,4%	21,5%	17,2%
Απειλούμενα είδη πτηνών										
	Ποσοστό επί του συνόλου των καταγεγραμμένων ειδών, τελευταίο διαθέσιμο έτος.	22,3%	14,1%	27,7%	20,5%	3,7%	27,4%	35,6%	20,2%	12,2%
Απειλούμενα είδη φυτών										
	Ποσοστό επί του συνόλου των καταγεγραμμένων ειδών, τελευταίο διαθέσιμο έτος.	16,9%	4,4%	8,2%	15,0%	11,0%	53,1%	27,4%	17,3%	27,5%

↑ Βελτίωση ↔ Χωρίς μεταβολή ↓ Επιδείνωση

σε σχέση με τα μέσα της δεκαετίας του 2000.

Όσον αφορά στους **φυσικούς πόρους (Δ02)**, στην πρώτη γραμμή βρίσκονται ζητήματα μόλυνσης του περιβάλλοντος, βιωσιμότητας του υδροφόρου ορίζοντα, αποψίλωσης των δασών και εξαφάνισης έμβιων ειδών, καθώς δίνεται έμφαση στην ποιότητα του περιβάλλοντος που θα κληροδοτήσουμε στα παιδιά μας. Η Ελλάδα εκπέμπει (2015) 8,4 τόνους **κατά κεφαλήν αερίων του θερμοκηπίου σε ισοδύναμα CO₂** (διοξειδίου του άνθρακα), κατά τη διαδικασία της εγχώριας παραγωγής. Πρόκειται για 6 αέρια συνολικά: **διοξείδιο του άνθρακα (CO₂)**, περιλαμβανομένων αερίων από τη χρήση ενέργειας και βιομηχανικών διαδικασιών (πχ. παραγωγή τσιμέντου), **μεθάνιο (CH₄)** περιλαμβανομένων αερίων από στερεά απόβλητα, κτηνοτροφία, εξόρυξη σκληρού άνθρακα και λιγνίτη, ρυζοκαλλιέργειες, γεωργία και διαρροές από σωλήνες μεταφοράς φυσικού αερίου, **διοξείδιο του αζώτου (N₂O)** στη χημική βιομηχανία, και άλλα βιομηχανικά αέρια όπως **υδροφθοράνθρακες (HFCs)**, **υπερφθοράνθρακες (PFCs)** και **εξαφθοριούχο θείο (SF₆)**, που σταθμίζονται για τη δυνατότητά τους να προκαλούν «υπερθέρμανση» του πλανήτη. Οι εκπομπές τέτοιων αερίων είχαν στο παρελθόν (μέσα της δεκαετίας του 2000) ανέλθει και σε 10-12 τόνους κατά κεφαλήν. Η μείωση στη δεκαετία που διανύουμε οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην ύφεση της ελληνικής οικονομίας (-25% μείωση του ΑΕΠ), χωρίς αυτό να αποκλείει και αποκλιμάκωση λόγω αυστηρότερης εφαρμογής περιβαλλοντικών κανόνων. Σημειώνεται ότι ο μέσος σταθμικός όρος στις χώρες του ΟΟΣΑ (στάθμιση με βάση τον πληθυσμό) είναι άνω των 12 τόνων κατά κεφαλή, που είναι συνάρτηση, σε μεγάλο βαθμό, της βιομηχανικής ανάπτυξης των χωρών του ΟΟΣΑ. Σημειώνεται ότι πριν την κρίση (2007), ο μέσος όρος στον ΟΟΣΑ ήταν 14 τόνους κατά κεφαλή. Η Ελλάδα, επίσης, **στο επίπεδο της κατανάλωσης, «χρεώνεται» με εκπομπές 9,1 τόνων διοξειδίου του άνθρακα** κατά κεφαλή, έναντι 11,1 τόνων κατά κεφαλή στη μέση χώρα του ΟΟΣΑ, με πληθυσμιακή στάθμιση. Αυτό περιλαμβάνει το διοξείδιο του άνθρακα που εκπέμπεται στην εγχώρια παραγωγική διαδικασία συν αυτό που παράγεται στο εξωτερικό και ενσωματώνεται στις ελληνικές εισαγωγές.

Οι εκπομπές αερίων θερμοκηπίου είχαν στο παρελθόν (μέσα της δεκαετίας του 2000) ανέλθει και σε 10-12 τόνους κατά κεφαλήν. Η μείωση στη δεκαετία που διανύουμε οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην ύφεση της ελληνικής οικονομίας (-25% μείωση του ΑΕΠ), χωρίς αυτό να αποκλείει και αποκλιμάκωση λόγω αυστηρότερης εφαρμογής περιβαλλοντικών κανόνων.

Όσον αφορά στα **δάση**, η Ελλάδα (2014) διαθέτει 3,7 km² (τετραγωνικά χιλιόμετρα) ή 3700 στρέμματα δασικών εκτάσεων ανά χίλιους κατοίκους, με τα σχετικά μεγέθη να είναι σε ελαφρώς ανοδική πορεία, προφανώς λόγω σταδιακής μείωσης του πληθυσμού στα χρόνια της κρίσης, και παρά την εκδήλωση πυρκαγιών κάθε καλοκαίρι. Ο μέσος όρος στις χώρες του ΟΟΣΑ (πληθυσμιακή στάθμιση) ανέρχεται σε 8,5 km² δασικών εκτάσεων ανά 1000 κατοίκους, με τον Καναδά να διαθέτει 97,5 km², την Αυστραλία 52,7 km², τη Φινλανδία 40,5 km², τη Σουηδία 28,9 km², και τη Νορβηγία 23,5 km². Σημειώνεται ότι στις ανωτέρω χώρες, όπως και στον μέσο όρο του ΟΟΣΑ, παρατηρείται σχετική αποψίλωση των δασικών εκτάσεων ανά χίλιους κατοίκους στη 10ετία μέχρι το 2014.

Όσον αφορά στους **ανανεώσιμους (αποκλειστικά από βροχές) υδάτινους πόρους**, που περιλαμβάνουν τη ροή υδάτων ποταμιών και ανάβλυση υδάτων από τον υδροφόρο ορίζοντα, μαζί με τις σχετικές ποσότητες ροών από γειτονικές χώρες, η Ελλάδα διαθέτει 6,3 χιλ. m³ κατά κεφαλήν (μέσο ετήσιο μέγεθος στη μακροχρόνια περίοδο) έναντι 9,1 χιλ. m³ κατά κεφαλήν στον ΟΟΣΑ. Η χώρα με τους περισσότερους υδάτινους πόρους είναι η Ισλανδία (518, 2 χιλ. m³ κατά κεφαλήν), η Ν. Ζηλανδία (105,6 χιλ.), ο Καναδάς (97,6 χιλ.), ενώ στις ευρωπαϊκές χώρες προηγούνται οι πιο «προικισμένες» Νορβηγία (80,1 χιλ.) και Σουηδία (19 χιλ.). Σημειώνεται ότι οι ΗΠΑ διαθέτουν 7,7 χιλ. m³ κατά κεφαλήν, ενώ οι μεγάλες πληθυσμιακά ευρωπαϊκές χώρες δεν διαθέτουν παρά περιορισμένες ποσότητες (Γαλλία 3 χιλ., Γερμανία 2,3 χιλ., Ιταλία 1,9 χιλ., Ισπανία 2,4 χιλ., κ.ο.κ.). Από τις ετήσιες αυτές ροές υδάτων ένα μέρος αντλείται και χρησιμοποιείται για την άρδευση καλλιεργήσιμων εκτάσεων, για βιομηχανική χρήση καθώς και για παροχή νερού στον πληθυσμό. Η Ελλάδα, εν προκειμένω, χρησιμοποιεί 869 m³ κατά κεφαλή, με τον μέσο όρο στον ΟΟΣΑ να ανέρχεται σε 812 m³ κατά κεφαλή, αν και διαθέτει λιγότερα αποθέματα υδάτων, ένδειξη υπερκατανάλωσης και σπατάλης. Σημειώνεται ότι υπάρχουν χώρες με υψηλή κατανάλωση (ΗΠΑ: 1582 m³ κατά κεφαλή), αν και δεν διαθέτουν αντιστοίχως μεγάλα αποθέματα υδάτων (7,7 χιλ. m³ κατά κεφαλήν). Αντίθετα, το Ισραήλ, που δεν έχει μεγάλη διαθεσιμότητα υδάτων, λόγω κλίματος, ξοδεύει μόνο 155 m³ κατά κεφαλή, χρησιμοποιώντας το νερό με μεγάλη αποτελεσματικότητα.

Τέλος, στο ζήτημα των **ειδών υπό εξαφάνιση**, τα απειλούμενα είδη στην Ελλάδα περιλαμβάνουν το 25,2% των θηλαστικών ζώων, το 14,1% των πτηνών και το 4,4% των αγγειόσπερμων φυτών, όπου στα «απειλούμενα» περιλαμβάνονται όχι μόνο είδη που είναι υπό εξαφάνιση, αλλά και είδη σε κίνδυνο εξαφάνισης. Για λόγους σύγκρισης και μόνο, στην Ισπανία απειλούνται με εξαφάνιση το 18,3% των θηλαστικών, το 20,5% των πουλιών και το 15% των αγγειόσπερμων φυτών. Τα σχετικά μεγέθη για τη

Γερμανία είναι 34,4%, 35,6% και 27,4% αντιστοίχως. Όλα τα δεδομένα συλλέγονται από τα κράτη-μέλη του ΟΟΣΑ και εναρμονίζονται καταλλήλως.

Στον τομέα των **ανθρώπινων πόρων (Δ03)**, στην ανάλυση για τη βιωσιμότητα του επιπέδου ευημερίας στο μέλλον, χρησιμοποιούνται **δείκτες εκπαιδευτικής επάρκειας** καθώς και **δείκτες που χρησιμοποιούνται για την πρόβλεψη επιπέδων υγείας στο μέλλον (κάπνισμα, παχυσαρκία)**, πέραν των δεικτών που έχουν ήδη χρησιμοποιηθεί στην αξιολόγηση των τρεχουσών υλικών συνθηκών διαβίωσης και ποιότητας ζωής. Τέτοιοι δείκτες είναι οι **γνωστικές δεξιότητες στην ηλικία των 15 ετών**, οι **δεξιότητες ενηλίκων**, το **ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας** και το **προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση** (δείτε περισσότερα [εδώ](#)) που ενώ επηρεάζουν το παρόν, αποτελούν, ταυτόχρονα, και παράγοντες κινδύνου για το μέλλον. Εν προκειμένω, το ποσοστό των νέων ηλικίας 25-34 ετών που έχουν τελειώσει τουλάχιστον τις υψηλότερες βαθμίδες στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση (προγράμματα που οδηγούν είτε σε τριτοβάθμια εκπαίδευση είτε σε επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση), ανέρχεται στην Ελλάδα σε 84,5% (έναντι 80,8% του μέσου όρου στους κατοίκους των χωρών του ΟΟΣΑ). Αν και η χώρα υστερεί σε σχέση με πολλές κεντροευρωπαϊκές χώρες, έχει σημαντικά καλύτερες επιδόσεις από τις χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου (Ιταλία 73,9%, Ισπανία 65,3%, Πορτογαλία 69,5%), έχει εφάμιλλες (λίγο καλύτερες) επιδόσεις με τις Σκανδιναβικές χώρες (Δανία 83,4%, Σουηδία 83,1%, Νορβηγία 81,2%), με την εξαίρεση της Φινλανδίας (90,1%) που διαθέτει ένα από τα πιο προηγμένα εκπαιδευτικά συστήματα στον κόσμο. Σημειώνεται, τέλος, ότι ανάμεσα στις χώρες με τα υψηλότερα ποσοστά περιλαμβάνονται ο Καναδάς (93,1%), οι ΗΠΑ (91,5%), το Ισραήλ (91,8%), η Ελβετία (91,4%), καθώς και χώρες του πρώην Ανατολικού Μπλοκ (Πολωνία 94,2%, Τσεχία 93,4%, Σλοβακία 93,4%, και Σλοβενία 94,1%), με την Κορέα (98,3%) να κατέχει τα σκήπτρα στον κόσμο.

Δ03: Δείκτες βιωσιμότητας και μελλοντικής ευημερίας στον πυλώνα «Ανθρώπινο κεφάλαιο» (ΟΟΣΑ, *How's life? 2017*)

Δείκτης	Περιγραφή	ΟΟΣΑ	Ελλάδα	Ιταλία	Ισπανία	Τουρκία	Γαλλία	Γερμανία	Σουηδία	ΗΠΑ
Ανθρώπινο κεφάλαιο										
Συμμετοχή ενηλίκων νέων στην εκπαίδευση	Ποσοστό πληθυσμού ηλικίας 25-34 ετών που έχει τουλάχιστον απολυτήριο Λυκείου, 2016.	80,8%	84,5%	73,9%	65,3%	54,7%	86,7%	87,0%	83,1%	91,5%
Προσδόκιμο εκπαίδευσης	Μέσος αριθμός ετών εκπαίδευσης που αναμένεται να συμπληρώσει ένα παιδί ηλικίας 5 ετών (πριν κλείσει τα 39 έτη), 2015.	17,0	16,9	16,4	17,9	17,9	16,5	18,3	19,2	17,1
Γνωστικές δεξιότητες στην ηλικία των 15 ετών	Μέση βαθμολογία στη γραμματική, τα μαθηματικά και τη φυσική (PISA), 2015.	486	458	485	491	425	496	508	496	488
Δεξιότητες ενηλίκων	Μέσος βαθμός επάρκειας στη γραμματική και τα μαθηματικά, 2012.	263	253	249	249	223	258	271	279	261
Μακροχρόνια ανεργία	Άνεργοι για διάστημα 12 μηνών ή περισσότερο ως % του εργατικού δυναμικού, 2016 ή τελευταίο διαθέσιμο έτος.	2,0%	17,0%	6,8%	9,5%	2,2%	4,3%	1,7%	1,2%	0,6%
Προσδόκιμο ζωής	Προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση σε έτη, 2015 ή τελευταίο διαθέσιμο έτος.	80,1	81,1	82,6	83,0	78,0	82,4	80,7	82,3	78,8
Κάπνισμα	Ποσοστό ατόμων ηλικίας 15 ετών και άνω που δηλώνουν ότι καπνίζουν καθημερινά, 2016 ή τελευταίο διαθέσιμο έτος.	17,7%	27,3%	20,0%	23,0%	27,3%	22,4%	20,9%	11,2%	11,4%
Παχυσαρκία	Ποσοστό ατόμων ηλικίας 15 ετών και άνω που είναι παχύσαρκα κατά δήλωση ή μέτρηση, 2016 ή τελευταίο διαθέσιμο έτος.	23,8%	17,0%	9,8%	16,2%	22,3%	15,3%	23,6%	12,3%	38,2%

↑ Βελτίωση ↔ Χωρίς μεταβολή ↓ Επιδείνωση

σε σχέση με τα μέσα της δεκαετίας του 2000.

Η Ελλάδα χρησιμοποιεί 869 m³ υδάτων κατά κεφαλή, με τον μέσο όρο στον ΟΟΣΑ να ανέρχεται σε 812 m³ κατά κεφαλή, αν και διαθέτει λιγότερα αποθέματα, ένδειξη υπερκατανάλωσης και σπατάλης.

Πέραν του **δείκτη εκπαιδευτικής επάρκειας των ενήλικων νέων**, χρησιμοποιείται και ο **δείκτης προσδόκιμου εκπαίδευσης**, που καταγράφει τη χρονική περίοδο που ένα παιδί 5 ετών αναμένεται να εκπαιδευτεί μέχρι την ηλικία των 39 ετών, εάν δεν μειωθούν τα ποσοστά συμμετοχής στην εκπαιδευτική διαδικασία τα επόμενα 34 χρόνια. Με τον δείκτη αυτό επιδιώκεται να αξιολογηθεί κατά πόσον το ποσοστό εκπαιδευτικής επάρκειας θα μεταβληθεί στο μέλλον, όταν τα παιδιά ενηλικιωθούν. Στην Ελλάδα, λοιπόν, ένα παιδί 5 ετών αναμένεται να παραμείνει στην εκπαιδευτική διαδικασία άλλα 16,9 χρόνια, όσο είναι περίπου και ο μέσος όρος στις χώρες του ΟΟΣΑ (17 χρόνια), με τα 5χρονα στις Σκανδιναβικές χώρες να αναμένεται να βρίσκονται σε εκπαιδευτικό περιβάλλον για άλλα 19-20 χρόνια. Πρέπει να σημειωθεί, πάντως, ότι τα χρόνια παραμονής στο σχολείο, αν και αποτελούν κάποια ένδειξη, δεν αντανακλούν επαρκώς και την ποιότητα της προσφερόμενης εκπαίδευσης.

Όσον αφορά σε **δείκτες προσδόκιμου υγείας**, χρησιμοποιούνται **δύο δείκτες**. Ο πρώτος αναφέρεται στο **ποσοστό των ατόμων 15 ετών και άνω που καπνίζουν σε ημερήσια βάση**. Ο δεύτερος αναφέρεται στο **ποσοστό των ατόμων 15 ετών και άνω που είναι παχύσαρκα** με βάση το λόγο βάρους σε κιλά προς ύψος σε μέτρα στο τετράγωνο, με το αποτέλεσμα να υπερβαίνει το 30. Στην Ελλάδα, λοιπόν, καπνίζει σε ημερήσια βάση το 27,3% των ατόμων άνω των 15 ετών (από 40% πριν την κρίση), έναντι του 17,7% στις χώρες του ΟΟΣΑ, αποτέλεσμα που είναι το υψηλότερο στον αναπτυσσόμενο κόσμο, και εφάμιλλο μόνο του μεγέθους της Τουρκίας. Σημειώνεται ότι η μεγάλη αυτή μείωση οφείλεται, εν πολλοίς, στην πτώση των εισοδημάτων και την αύξηση της φορολογίας στα καπνικά στη διάρκεια της κρίσης, και όχι τόσο στην καθολική απαγόρευση του καπνίσματος σε δημόσιους χώρους που υιοθετήθηκε νομοθετικά το 2008, και η οποία ουδέποτε εφαρμόστηκε. Χαμηλά ποσοστά απαντώνται στις ΗΠΑ (11,4%), τη Νορβηγία (12%) και τη Σουηδία (11,2%), ενώ η Γερμανία και η Γαλλία έχουν ποσοστά πάνω αλλά κοντά στο 20%. Τέλος, στο θέμα της παχυσαρκίας, στην Ελλάδα μόνο το 17% είναι παχύσαρκοι, με το μέσο όρο στον ΟΟΣΑ στο 23,8% και τις ΗΠΑ να κατέχουν τα σκήπτρα με 38,2%. Οι πιο παχύσαρκοι Ευρωπαίοι είναι οι Ούγγροι (30%), με δεύτερους στη σειρά τους κατοίκους του Ηνωμένου Βασιλείου (26,9%).

Δ04: Δείκτες βιωσιμότητας και μελλοντικής ευημερίας στον πυλώνα «Οικονομικό κεφάλαιο»
(ΟΟΣΑ, *How's life?* 2017)

Δείκτης	Περιγραφή	ΟΟΣΑ	Ελλάδα	Ιταλία	Ισπανία	Τουρκία	Γαλλία	Γερμανία	Σουηδία	ΗΠΑ
Οικονομικό κεφάλαιο										
Καθαρό απόθεμα παγίου κεφαλαίου	Παραχθέντα μη χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία κατά κεφαλή σε €, σε τιμές 2010, σε μονάδες αγοραστικής δύναμης*, 2016 ή τελευταίο διαθέσιμο έτος.	107.401 ↑	70.627 ↔	98.095 ↑	104.259 ↑	115.666 ↑	116.334 ↑	130.990 ↑
Επενδύσεις**	Ετήσια % μεταβολή ακαθάριστου σχηματισμού παγίου κεφαλαίου, 2016 ή τελευταίο διαθέσιμο έτος.	2,4% ↓	0,1% ↑	2,9% ↑	3,1% ↓	9,2% ↓	2,8% ↔	2,2% ↑	5,3% ↔	3,7% ↓
Καθαρή χρηματοοικονομική θέση χώρας έναντι του εξωτερικού (απαιτήσεις μείον υποχρεώσεις)	Σε €, σε τρέχουσες τιμές, σε μονάδες αγοραστικής δύναμης κατά κεφαλή*, 2016 ή τελευταίο διαθέσιμο έτος.	3.520 ↑	-29.747 ↓	-8.494 ↓	-26.814 ↓	-9.020 ↑	2.519 ↓	16.937 ↑	1.061 ↑	8.571 ↑
Προϊόντα πνευματικής ιδιοκτησίας	Σε €, σε τιμές 2010, σε μονάδες αγοραστικής δύναμης κατά κεφαλή*, 2016 ή τελευταίο διαθέσιμο έτος.	6.492 ↑	1.264 ↔	2.894 ↔	5.586 ↑	5.829 ↑	9.618 ↑	9.191 ↑
Επενδύσεις σε Έρευνα και Ανάπτυξη	Ποσοστό του ΑΕΠ, 2016 ή τελευταίο διαθέσιμο έτος.	1,7% ↓	0,8% ↔	1,3% ↑	1,3% ↑	...	2,2% ↑	2,5% ↑	4,3% ↑	...
Χρέος νοικοκυριών	Ποσοστό του καθαρού διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών, 2016 ή τελευταίο διαθέσιμο έτος.	123% ↑	119% ↓	89% ↓	122% ↔	...	108% ↓	93% ↑	183% ↓	112% ↑
Καθαρός πλούτος νοικοκυριών (περιουσιακά στοιχεία μείον χρέος)	Σε €, σε τρέχουσες τιμές, ανά νοικοκυριό*, 2015 ή τελευταίο διαθέσιμο έτος.	280.383	125.262 ↓	231.854 ↓	292.619 ↓	...	238.297 ↑	220.286 ↑	...	383.489
Καθαρή χρηματοοικονομική θέση γενικής κυβέρνησης	Ποσοστό του ΑΕΠ, 2016 ή τελευταίο διαθέσιμο έτος.	-65% ↓	-148% ↓	-132% ↓	-84% ↓	-8% ↑	-76% ↓	-43% ↑	30% ↑	-80% ↓
Τραπεζική μόχλευση	Λόγος δανείων προς ίδια κεφάλαια τραπεζών, 2016 ή τελευταίο διαθέσιμο έτος.	13,1 ↓	23,0 ↓	14,3 ↓	10,9 ↔	9,6 ↓	15,2 ↓	22,4 ↓	5,6 ↔	5,6 ↔

* Τα ποσά στην έκθεση του ΟΟΣΑ εμφανίζονται σε δολ. ΗΠΑ, σε μονάδες αγοραστικής δύναμης. Η μετατροπή τους σε ευρώ έγινε με την ισοτιμία EUR-USD όπως διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο το 2018.

** Τα στοιχεία για την Ελλάδα αναφέρονται στο 2015. Το 2016 και το 2017 η μεταβολή των επενδύσεων διαμορφώθηκε σε +4,7% και +9,1% αντίστοιχα (βλ. και Δ07).

↑ Βελτίωση ↔ Χωρίς μεταβολή ↓ Επιδείνωση

σε σχέση με τα μέσα της δεκαετίας του 2000.

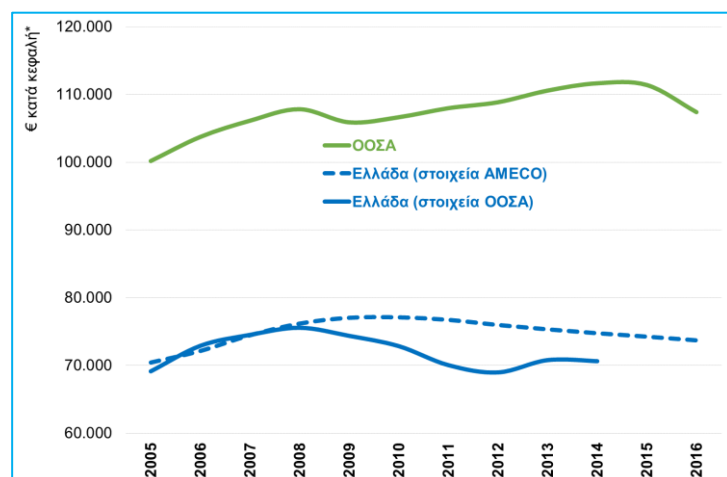
Στον τομέα των **οικονομικών πόρων (Δ04)**, χρησιμοποιούνται δείκτες που αποτυπώνουν την ικανότητα μιας οικονομίας να εξασφαλίζει, μέσω ανάπτυξης, την ευημερία των πολιτών στο μέλλον. Πρώτος και κυρίαρχος δείκτης είναι το **κατά κεφαλήν καθαρό απόθεμα κεφαλαίου** σε σταθερές τιμές 2010 (συσσωρευμένες ακαθάριστες επενδύσεις μείον αποσβέσεις, Δ05 και Δ06). Στην ουσία πρόκειται για την αξία όλων των παραχθέντων παγίων στοιχείων μιας χώρας (σπίτια, κτίρια, υποδομές, μηχανήματα, κλπ.), όπου το κεφαλαιακό απόθεμα προσαυξάνεται με τις καθαρές επενδύσεις που γίνονται κάθε χρόνο, πέραν δηλαδή των επενδύσεων για την αναπλήρωση του κεφαλαίου που φθείρεται και απαξιώνεται (αποσβέσεις). Το κατά κεφαλήν καθαρό απόθεμα κεφαλαίου στην Ελλάδα ανέρχεται σε €70,6 χιλ. και διαμορφώνεται στα 2/3 του μέσου όρου σε 26 χώρες του ΟΟΣΑ, έναντι 70% προ κρίσης (2008), όταν τα μεγέθη των επενδύσεων ήταν πολύ υψηλότερα. Η πτώση οφείλεται στην κατά 60% πτώση των επενδύσεων λόγω της κρίσης και στο γεγονός ότι, με ένα μεγάλο μέρος των επενδύσεων να είναι προ κρίσης σε ακίνητα, οι αποσβέσεις συνέχισαν να διαμορφώνονται σε υψηλά επίπεδα, παρόλο που οι επενδύσεις σε κατοικίες σχεδόν εκμηδενίσθηκαν, επηρεάζοντας αρνητικά το καθαρό απόθεμα κεφαλαίου και από τις δύο πλευρές. Από την άλλη μεριά, η πτώση του πληθυσμού λόγω της κρίσης διατηρεί το κατά κεφαλήν μέγεθος σε υψηλότερο επίπεδο απ' ό,τι θα συνέβαινε υπό κανονικές συνθήκες. Σε κάθε περίπτωση, το κατά κεφαλήν καθαρό απόθεμα κεφαλαίου είναι το χαμηλότερο όλων των χωρών του ΟΟΣΑ για τις οποίες υπάρχουν στοιχεία, αν και είναι μεγαλύτερο από εκείνο ορισμένων χωρών του πρώην Ανατολικού Μπλοκ για εύλογους λόγους. Τέλος, το απόλυτο μέγεθος θα πρέπει να αξιολογείται με

προσοχή καθώς δεν ενσωματώνει πληροφόρηση για την παραγωγικότητα του κεφαλαίου, δηλαδή σε ποιο βαθμό οι επενδύσεις γίνονται σε προσοδοφόρους κλάδους, ώστε να έχουν μεγαλύτερη επίπτωση στην παραγωγή και τα εισοδήματα (ΑΕΠ).

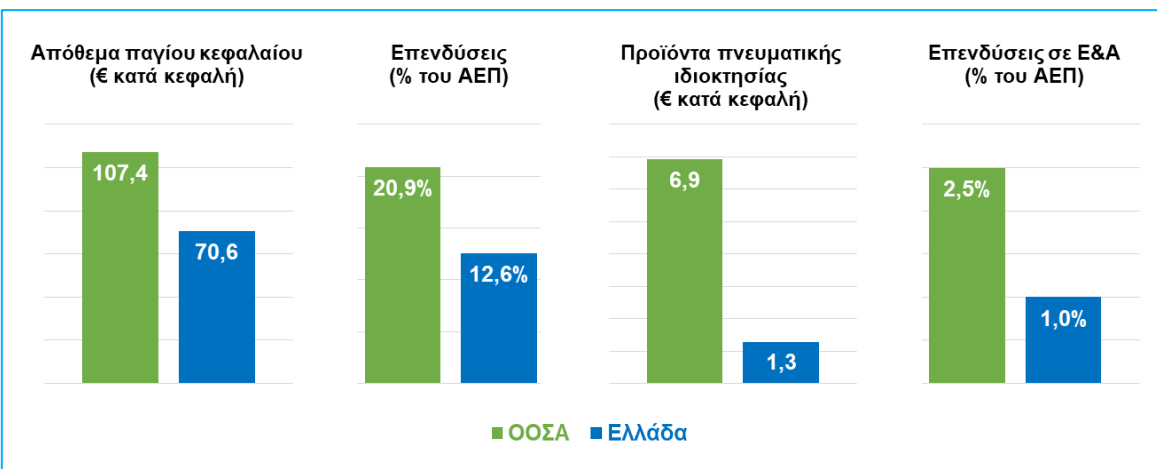
Δ05: Απόθεμα παγίου κεφαλαίου κατά κεφαλή στην Ελλάδα και τον ΟΟΣΑ

(ΟΟΣΑ, *How's life? 2017*)

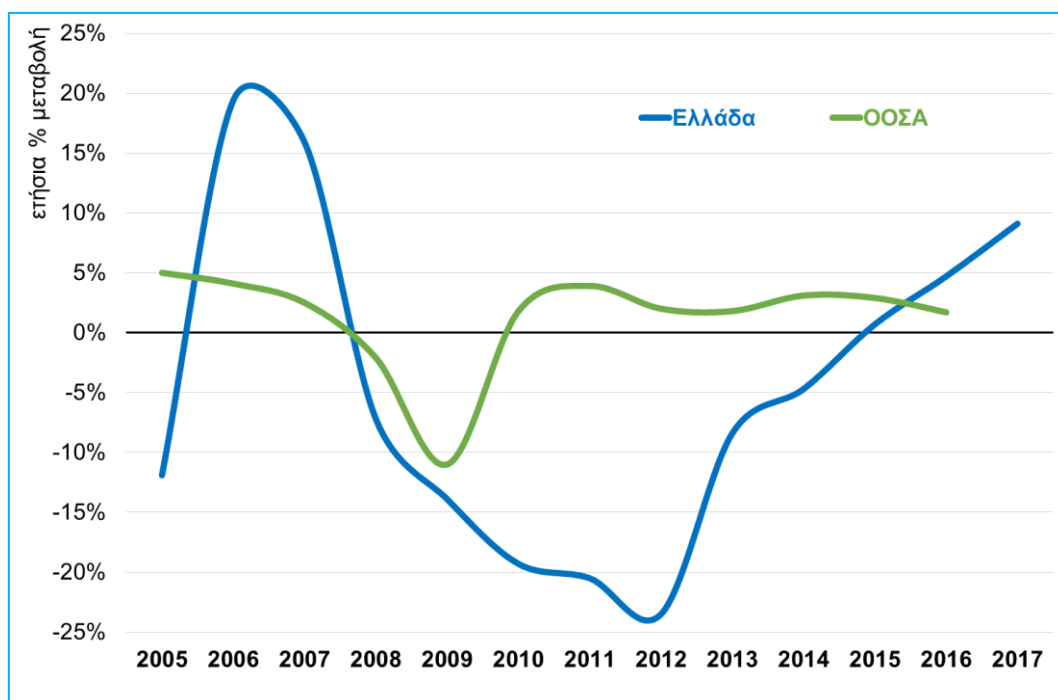

* Παραχθέντα μη χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία κατά κεφαλή σε €, σε τιμές 2010, σε μονάδες αγοραστικής δύναμης. Τα ποσά από τα στοιχεία του ΟΟΣΑ (*How is life 2017*) έχουν μετατραπεί σε ευρώ από δολ. ΗΠΑ, σε τιμές 2010, σε μονάδες αγοραστικής δύναμης. Η μετατροπή τους για όλα τα έτη έγινε με την ισοτιμία EUR-USD όπως διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο το 2018. Τα ποσά για την Ελλάδα από τα στοιχεία της AMECO είναι σε ευρώ κατά κεφαλή, χωρίς προσαρμογή σε μονάδες αγοραστικής δύναμης.

Στην Ελλάδα ένα παιδί 5 ετών αναμένεται να παραμείνει στην εκπαιδευτική διαδικασία άλλα 16,9 χρόνια, όσο είναι περίπου και ο μέσος όρος στις χώρες του ΟΟΣΑ (17 χρόνια), με τα 5χρονα στις Σκανδιναβικές χώρες να αναμένεται να βρίσκονται σε εκπαιδευτικό περιβάλλον για άλλα 19-20 χρόνια. Πρέπει να σημειωθεί, πάντως, ότι τα χρόνια παραμονής στο σχολείο, αν και αποτελούν κάποια ένδειξη, δεν αντανακλούν επαρκώς και την ποιότητα της προσφερόμενης εκπαίδευσης.

Δ06: Καθαρό απόθεμα παγίων και ακαθάριστες επενδύσεις στην Ελλάδα και στον ΟΟΣΑ, 2017 ή τελευταίο διαθέσιμο έτος (ΟΟΣΑ, *How's life? 2017*, Eurostat και World Bank)

Δ07: Επενδύσεις στην Ελλάδα και τον ΟΟΣΑ – ετήσια % μεταβολή
(ΟΟΣΑ, *How's life? 2017*, Eurostat και World Bank)

Αν και η χώρα υστερεί σε σχέση με πολλές κεντροευρωπαϊκές χώρες στον τομέα της εκπαιδευτικής επάρκειας, έχει σημαντικά καλύτερες επιδόσεις από τις χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου (Ιταλία 73,9%, Ισπανία 65,3%, Πορτογαλία 69,5%), έχει εφάμιλλες (λίγο καλύτερες) επιδόσεις με τις Σκανδιναβικές χώρες (Δανία 83,4%, Σουηδία 83,1%, Νορβηγία 81,2%), με την εξαίρεση της Φινλανδίας (90,5%) που διαθέτει ένα από τα πιο προηγμένα εκπαιδευτικά συστήματα στον κόσμο.

Ένας άλλος σχετικός δείκτης, είναι η **ετήσια μεταβολή** σε σταθερές τιμές 2010 του **ακαθάριστου σχηματισμού παγίων κεφαλαίων** (ο ρυθμός αύξησης των επενδύσεων δηλαδή, **Δ06** και **Δ07**). Ο δείκτης αυτός αποτυπώνει τη δυναμική της οικονομίας καθώς σχετίζεται με την ταχύτητα με την οποία συσσωρεύεται το απόθεμα κεφαλαίου της οικονομίας και, συνεπώς, μέσω της παραγωγικότητας του κεφαλαίου, βελτιώνεται το επίπεδο διαβίωσης του πληθυσμού. Σε επίπεδο ΟΟΣΑ, παρατηρείται ότι η παγκόσμια οικονομία δεν έχει ακόμη επανέλθει στα προ κρίσης επίπεδα μεγέθυνσης των επενδύσεων (4% έως 5% ετησίως την διετία 2005-2006) και διαμορφώνεται περισσότερο κοντά στο 2,5% έως 3%, σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία, μεγέθη που μάλλον δεν θα αυξηθούν περαιτέρω μεσοπρόθεσμα, μιας και η παγκόσμια οικονομία έχει εισέλθει σε περίοδο οικονομικής επιβράδυνσης. Στην

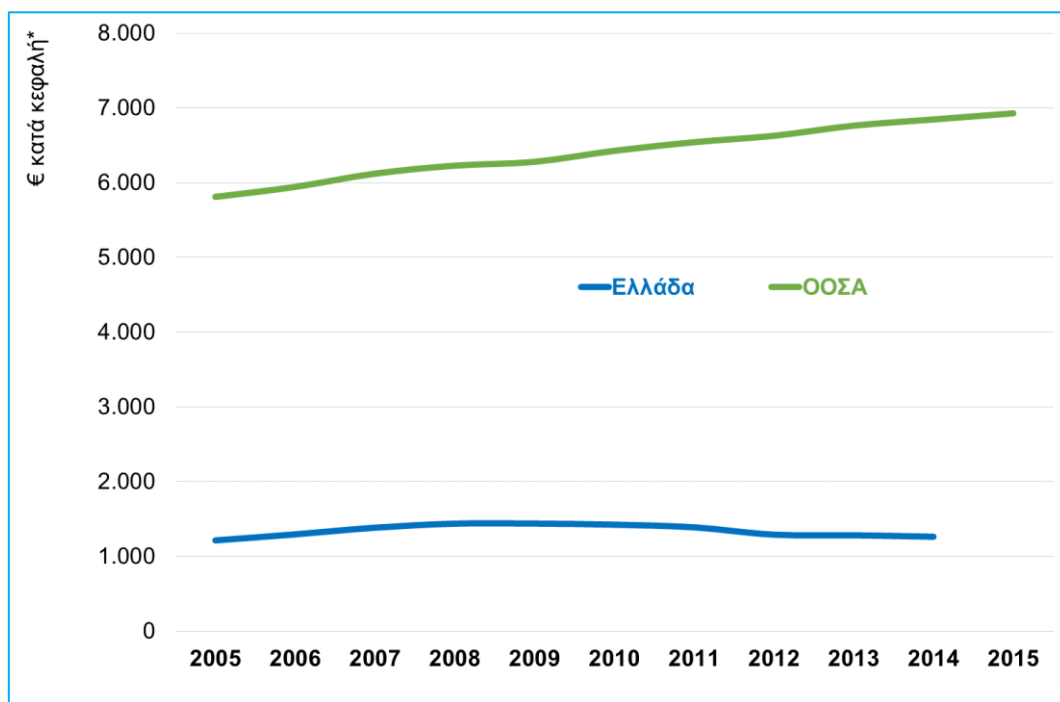
περίπτωση της Ελλάδας, οι επενδύσεις μειώνονταν από το 2008 και μετά, με επιταχυνόμενους μάλιστα ρυθμούς, που, όμως, επιβραδύνονται από το 2013 και μετά, με το ρυθμό να διαμορφώνεται σε -0,2% το 2015 και 0,1% το 2016, και να ανακάμπτουν από το 2017 και μετά, όταν η ελληνική οικονομία επιστρέφει σε θετικούς ρυθμούς αύξησης του ΑΕΠ. Τα τελευταία δύο χρόνια (2017-2018), οι ρυθμοί αύξησης των επενδύσεων επιταχύνθηκαν, καθώς γινόταν σαφές ότι η ελληνική οικονομία πληρούσε τις συνθήκες εξόδου από τα Μνημόνια και οι προσδοκίες στις προοπτικές της ελληνικής οικονομίας βελτιώνονταν. Τα συνολικά μεγέθη επηρεάζονταν στα χρόνια αυτά από μεγάλες διακυμάνσεις επενδύσεων σε πλοία (μεγάλες εισαγωγές το 2017, που αντιστρέφονται το 2018,) και, σε κατασκευές εκτός κατοικιών, καθώς κλείνει ο κύκλος κατασκευής μεγάλων έργων υποδομών. Σε κάθε περίπτωση, οι επενδύσεις σε κατοικίες αυξάνονται κατά +12,3% στο εννιάμηνο του 2018 έναντι -5,5% το 2017 και -12,6% το 2016, και, πιο σημαντικό, οι επιχειρηματικές επενδύσεις σε μηχανολογικό εξοπλισμό αυξάνονται κατά +20,4% στο εννιάμηνο του 2018 έναντι +6,2% το 2017 και -7,2% το 2016. Σημειώνεται ότι η διατήρηση ισχυρών ρυθμών ανάπτυξης στο μέλλον προϋποθέτει βιώσιμους ρυθμούς αύξησης επενδύσεων 10%-15% σε πραγματικούς όρους, ώστε στη μεσοπρόθεσμη περίοδο η Ελλάδα να προσεγγίσει τον μέσο όρο επενδύσεων προς ΑΕΠ στην Ευρωπαϊκή Ένωση (12% του ΑΕΠ στην Ελλάδα έναντι 22% του ΑΕΠ στην ΕΕ-28).

Το κατά κεφαλήν καθαρό απόθεμα κεφαλαίου στην Ελλάδα είναι το χαμηλότερο όλων των χωρών του ΟΟΣΑ για τις οποίες υπάρχουν στοιχεία, αν και είναι μεγαλύτερο από εκείνο ορισμένων χωρών του πρώην Ανατολικού Μπλοκ για εύλογους λόγους. Το απόλυτο μέγεθος θα πρέπει να αξιολογείται με προσοχή καθώς δεν ενσωματώνει πληροφόρηση για την παραγωγικότητα του κεφαλαίου, δηλαδή σε ποιο βαθμό οι επενδύσεις γίνονται σε προσοδοφόρους κλάδους, ώστε να έχουν μεγαλύτερη επίπτωση στην παραγωγή και τα εισοδήματα (ΑΕΠ).

Ένας άλλος σημαντικός δείκτης για τη βιωσιμότητα της οικονομίας στο μέλλον, είναι η **κατά κεφαλήν χρηματοοικονομική καθαρή θέση (περιουσιακά στοιχεία ενεργητικού μείον υποχρεώσεις παθητικού) της οικονομίας**. Επειδή οι εγχώριες απαιτήσεις αντισταθμίζονται από τις εγχώριες υποχρεώσεις, το μέγεθος αυτό αναφέρεται στην καθαρή θέση της χώρας σε σχέση με το εξωτερικό. Η χώρα μας, κυρίως, λόγω του τεράστιου δημοσίου χρέους της που διακρατείται από επενδυτές στο εξωτερικό, έχει μια κατά κεφαλήν αρνητική θέση ίση με -€29,7 χιλ. Αυτό είναι και το ποσό του χρέους με το οποίο κάθε Έλληνας επιβαρύνεται έναντι δανειστών από το εξωτερικό, ποσό διπλάσιο περίπου του μέσου όρου του ετήσιου ακαθάριστου εισοδήματός του. Σημειώνεται ότι για την εξυπηρέτηση του χρέους, η ελληνική κοινωνία πρέπει να αποταμιεύει σημαντικούς πόρους μέσω του προϋπολογισμού (φορολογίας),

δηλαδή να αποποιείται ισόποσης δαπάνης σε κατανάλωση ή επενδύσεις. Προφανώς, το ποσό αυτό απορροφά πόρους που θα μπορούσαν εν δυνάμει να γίνουν επενδύσεις, θέτοντας περιορισμούς στην αναπτυξιακή προσπάθεια της χώρας στο μέλλον. Παρόμοιου ύψους αρνητικά κατά κεφαλήν μεγέθη έχουν η Ισπανία και η Πορτογαλία, αν και εκεί δεν ήταν τόσο τα ελλείμματα του δημοσίου, όσο ο μεγάλος δανεισμός των τραπεζών για στεγαστικά δάνεια, που οδήγησε σε αρνητική καθαρή θέση έναντι δανειστών από το εξωτερικό. Ο μέσος όρος 33 χωρών του ΟΟΣΑ έχουν θετική καθαρή θέση έναντι του εξωτερικού που κατά κεφαλήν ανέρχεται σε €3,5 χιλ. Σημειώνεται, τέλος, ότι η Νορβηγία, λόγω της αξιοποίησης των πετρελαϊκών της πόρων, διαθέτει τη μεγαλύτερη θετική καθαρή επενδυτική θέση στις χώρες του ΟΟΣΑ, που ανέρχεται κατά κεφαλήν σε €99,1 χιλ.. Αντιστοίχως, η Ιρλανδία επιβαρύνεται με κατά κεφαλήν αρνητική καθαρή θέση ίση με -€118,8 χιλ. (λόγω της άμετρης επέκτασης της στεγαστικής πίστης προ κρίσης). Η Ιρλανδία έχει καταφέρει, πάντως, να αναπτύσσεται με υψηλούς ρυθμούς, αμβλύνοντας, έτσι, την επίπτωση της εξυπηρέτησης του χρέους στο μέλλον.

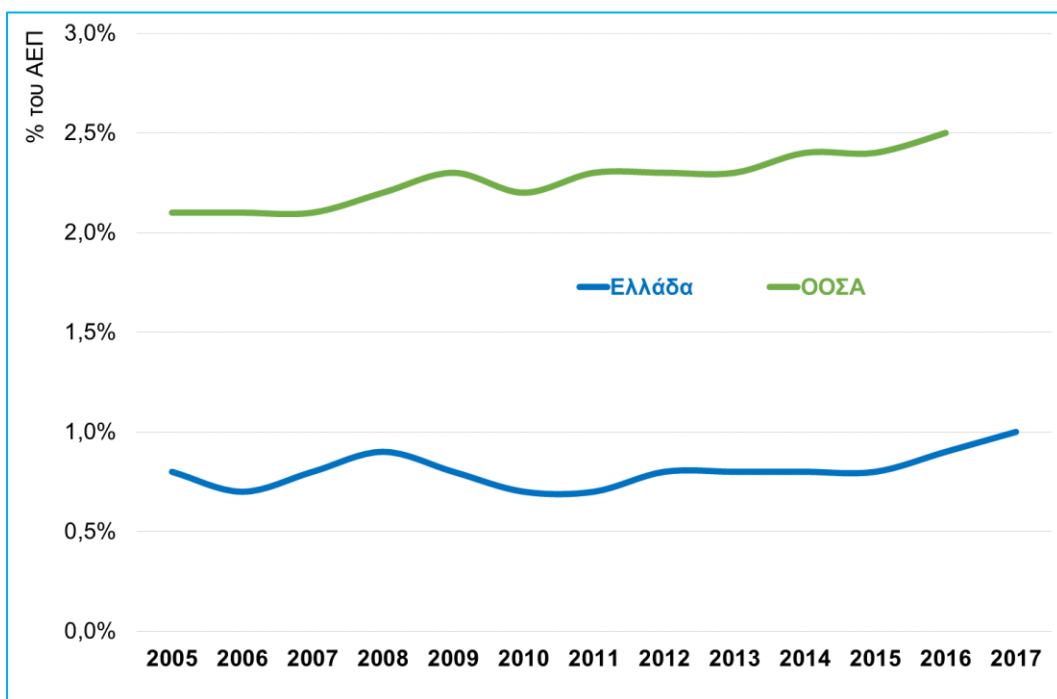
Δ08: Αξία προϊόντων πνευματικής ιδιοκτησίας κατά κεφαλή στην Ελλάδα και τον ΟΟΣΑ
(ΟΟΣΑ, [How's life? 2017](#))

* Τα ποσά έχουν μετατραπεί από δολ. ΗΠΑ, σε τιμές 2010, σε μονάδες αγοραστικής δύναμης σε ευρώ. Η μετατροπή τους για όλα τα έτη έγινε με την ισοτιμία EUR-USD όπως διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο το 2018.

Παρομοίως, σημαντικός παράγοντας για την προετοιμασία μιας χώρας (τις δυνατότητες ανάπτυξης) για το μέλλον είναι το **κατά κεφαλήν απόθεμα κεφαλαίου πνευματικής ιδιοκτησίας** (που σχηματίζεται με επενδύσεις σε έρευνα και ανάπτυξη, λογισμικό, βάσεις δεδομένων, έρευνες ορυκτού πλούτου, και σε καλλιτεχνικά, λογοτεχνικά και ψυχαγωγικά προϊόντα, κ.ο.κ., [Δ06](#) και [Δ08](#)). Το συσσωρευμένο κεφάλαιο γνώσης στην Ελλάδα είναι από τα χαμηλότερα στον κόσμο και ανέρχεται σε €1.264 κατά κεφαλήν, όταν ο μέσος όρος σε 26 χώρες του ΟΟΣΑ είναι πενταπλάσιος σε αξία και ανέρχεται σε €6.492 κατά κεφαλήν, με τις ΗΠΑ και τις Σκανδιναβικές χώρες να κυμαίνονται γύρω από €8.500 κατά κεφαλήν.

Αντίστοιχα με τον προηγούμενο δείκτη, μεγάλη σημασία έχουν και **οι επενδύσεις που οδηγούν στη συσσώρευση κεφαλαίου γνώσης** (**Δ06** και **Δ09**). Το κεφάλαιο γνώσης της Ελλάδας ανέρχεται σε 0,8% του ΑΕΠ (1,1% με στοιχεία Eurostat για το 2017), έναντι 1,7% του ΑΕΠ στο μέσο όρο 29 χωρών του ΟΟΣΑ. Πρωταθλήτρια χώρα αναδεικνύεται η Ιρλανδία (4,9% του ΑΕΠ), με τη Σουηδία να ακολουθεί (4,3% του ΑΕΠ), καθώς και την Κορέα (4,3% του ΑΕΠ) και την Ιαπωνία (3,6% του ΑΕΠ). Δεν υπάρχουν συγκρίσιμα στοιχεία για τις ΗΠΑ, αν και όλα τα συμπαρομαρτούντα στοιχεία μάλλον συγκλίνουν ότι η χώρα αυτή επενδύει από τα υψηλότερα ποσοστά του ΑΕΠ στο σχηματισμό κεφαλαίου γνώσης.

Δ09: Επενδύσεις σε Έρευνα και Ανάπτυξη ως ποσοστό του ΑΕΠ στην Ελλάδα και τον ΟΟΣΑ
(ΟΟΣΑ, *How's life? 2017*, Eurostat και World Bank)

Και τώρα περνάμε σε επιμέρους **συμπληρωματικούς δείκτες** όπως είναι **το χρέος των νοικοκυρών, ο καθαρός πλούτος (περιουσιακά στοιχεία μείον χρέος) των νοικοκυριών, η καθαρή χρηματοοικονομική θέση της γενικής κυβέρνησης και η τραπεζική μόχλευση**, καθώς κάθε ένας από αυτούς τους δείκτες μπορεί να επηρεάζει εξίσου καθοριστικά το μέλλον. **Το χρέος των νοικοκυριών, ως ποσοστό του καθαρού διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών**, ανέρχεται στην Ελλάδα σε 119%, έναντι 123% του μέσου όρου 30 χωρών του ΟΟΣΑ. Σημειώνεται ότι τα νοικοκυριά στην Ελλάδα περιλαμβάνουν και τους ελεύθερους επαγγελματίες και τις ατομικές/ πολύ μικρές επιχειρήσεις, που αποτελούν μεγαλύτερο ποσοστό του συνόλου απ' ότι σε άλλες χώρες (συνεπώς, τα στοιχεία δεν είναι συγκρίσιμα). Σε κάθε περίπτωση, τα μεγέθη στην Ελλάδα περιλαμβάνουν υψηλά ποσοστά στεγαστικών και καταναλωτικών δανείων σε καθυστέρηση, που αποτελούν όχι μόνο πρόβλημα τρέχουσας διαχείρισης, αλλά και διαθεσιμότητας πόρων για το μέλλον. Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν χώρες που έχουν πολύ υψηλά ποσοστά υπερχρέωσης νοικοκυριών, όπως η Δανία (292%), η Ολλανδία (270%), η Νορβηγία (230%), η Ελβετία (211%), και η Σουηδία (183%), που σε περίπτωση σοβαρής οικονομικής κρίσης μπορεί

να αποδειχθούν μοιραία για την οικονομική βιωσιμότητα μιας χώρας, αν και όλες αυτές οι χώρες κάνουν προσπάθειες να μειώσουν το ποσοστό υπερχρέωσης των νοικοκυριών ενώ διαθέτουν και υψηλή επάρκεια κεφαλαίων.

Ο καθαρός πλούτος ανά νοικοκυριό (περιουσιακά στοιχεία μείον χρέος) ανέχεται στην Ελλάδα σε €125.262, έναντι €280.383 κατά μέσο όρο στις χώρες του ΟΟΣΑ (πληθυσμιακή κάλυψη), με τα ποσά να διαμορφώνονται σε €231.854, €292.619, €198.634 σε Ιταλία, Ισπανία, και Πορτογαλία, με τα νοικοκυριά των ΗΠΑ να καταγράφονται ως τα πλουσιότερα στον κόσμο (€383.489). Σημειώνεται ότι ο καθαρός πλούτος των νοικοκυριών σε ορισμένες Σκανδιναβικές και βορειοευρωπαϊκές χώρες περιορίζεται από το υψηλό επίπεδο χρέους, κυρίως για στεγαστικά δάνεια. Τέλος, όλα τα στοιχεία είναι μέσοι όροι σε κάθε χώρα και πρέπει ως εκ τούτου να χρησιμοποιούνται με προσοχή, καθώς δεν λαμβάνεται υπόψη η οικονομική ανισότητα.

Για την εξυπηρέτηση του χρέους, η ελληνική κοινωνία πρέπει να αποταμιεύει σημαντικούς πόρους μέσω του προϋπολογισμού (φορολογίας), δηλαδή να αποποιείται ισόποσης δαπάνης σε κατανάλωση ή επενδύσεις. Προφανώς, το ποσό αυτό απορροφά πόρους που θα μπορούσαν εν δυνάμει να γίνουν επενδύσεις, θέτοντας περιορισμούς στην αναπτυξιακή προσπάθεια της χώρας στο μέλλον.

Η προσαρμοσμένη χρηματοοικονομική καθαρή θέση της γενικής κυβέρνησης (εξαιρουμένων των υποχρεώσεων του συνταξιοδοτικού συστήματος, μιας και οι πρακτικές καταγραφής διαφέρουν από χώρα σε χώρα) ανέρχεται στην Ελλάδα σε -148% του ΑΕΠ (το υψηλότερο αρνητικό ποσοστό στις χώρες του ΟΟΣΑ), με την Ιταλία σε -132% του ΑΕΠ, την Πορτογαλία σε -105% του ΑΕΠ, και την Ισπανία σε -84% του ΑΕΠ, αλλά και την Ιαπωνία, το Ηνωμένο Βασίλειο και τις ΗΠΑ σε -126%, -89% και -80% αντιστοίχως. Σε όλες τις περιπτώσεις, τα αρνητικά μεγέθη αντικατοπτρίζουν το υψηλό δημόσιο χρέος της γενικής κυβέρνησης. Στην καλύτερη θέση παγκοσμίως βρίσκεται η Νορβηγία με θετικό +289% του ΑΕΠ (λόγω πετρελαίων).

Τέλος, ένα άλλος δείκτης που δυνητικά μπορεί να αποσταθεροποιήσει μια οικονομία είναι η **τραπεζική μόχλευση**, που ορίζεται χονδρικά ως **δάνεια προς ίδια κεφάλαια**. Με στοιχεία 2016, ο λόγος αυτός στην Ελλάδα διαμορφώνεται σε 23 φορές τα ίδια κεφάλαια, από τους υψηλότερους διεθνώς λόγους, με τη Γερμανία και την Ολλανδία να βρίσκονται κοντά στα ελληνικά μεγέθη, και την Ιταλία, Πορτογαλία και Ισπανία σε λόγους ίσους με το 62%, 60% και 47% εκείνου της Ελλάδας. Σημειώνεται, επίσης, ότι το Ηνωμένο Βασίλειο έχει δάνεια 30,3 φορές τα ίδια κεφάλαια, ενώ στον αντίποδα, οι ΗΠΑ έχουν δάνεια μόνο 5,6 φορές τα ίδια κεφάλαια. Χώρες στη Σκανδιναβία που έχουν υψηλά ποσοστά υπερχρέωσης νοικοκυριών προς καθαρό διαθέσιμο εισόδημα, έχουν υπερπληθώρα κεφαλαίων, που θωρακίζουν τις

τράπεζες από ενδεχομένως σοβαρή κρίση. (π.χ. η Δανία έχει δάνεια 7,5 φορές τα ίδια κεφάλαια, όταν το ποσοστό υπερχρέωσης των νοικοκυριών ανέρχεται σε 292% του καθαρού διαθέσιμου εισοδήματός τους).

Αναλύοντας τον παράγοντα **κοινωνικό κεφάλαιο (Δ10)**, πέραν της **συμμετοχής των πολιτών στην εκλογική διαδικασία** (δείτε περισσότερα [εδώ](#)), ο παράγοντας που παίζει καθοριστικό ρόλο στη συνοχή της κοινωνίας διαχρονικά είναι το **επίπεδο εμπιστοσύνης απέναντι στους άλλους και απέναντι στους θεσμούς**, όπως, **για παράδειγμα, την αστυνομία και την κυβέρνηση**. Η εμπιστοσύνη απέναντι στους θεσμούς ενδυναμώνει το πνεύμα συνεργασίας μεταξύ των πολιτών στην επιδίωξη συλλογικών στόχων. Το κοινωνικό κεφάλαιο περιλαμβάνει, επίσης, τη στάση της κυβέρνησης απέναντι στους πολίτες, και, ιδίως κατά πόσον «αφουγκράζεται» και λαμβάνει υπόψη τις απόψεις των πολιτών, όταν φτιάχνει νόμους ή όταν διαμορφώνει το ρυθμιστικό περιβάλλον. Το τελευταίο αξιολογείται με βάση την ύπαρξη ή μη επίσημων δεσμεύσεων να επιζητεί τη γνώμη των πολιτών, μεθοδολογίας που χρησιμοποιείται στον κοινωνικό διάλογο, διαφάνειας στις πρακτικές (ανοιχτή διακυβέρνηση), και εποπτείας του συστήματος κοινωνικού διαλόγου, με τα αποτελέσματα της εποπτείας να είναι διαθέσιμα δημοσίως.

Δ10: Δείκτες βιωσιμότητας και μελλοντικής ευημερίας στον πυλώνα «Κοινωνικό κεφάλαιο»
(ΟΟΣΑ, *How's life?* 2017)

Δείκτης	Περιγραφή	ΟΟΣΑ	Ελλάδα	Ιταλία	Ισπανία	Τουρκία	Γαλλία	Γερμανία	Σουηδία	ΗΠΑ
Κοινωνικό κεφάλαιο										
Εμπιστοσύνη προς άλλα άτομα <i>Μέσος όρος σε κλίμακα από 0 = καμία εμπιστοσύνη έως 10 = πλήρης εμπιστοσύνη, στην ερώτηση «Θεωρείτε ότι μπορείτε να εμπιστευτείτε τους περισσότερους ανθρώπους;», 2013.</i>		5,7	5,3	5,7	6,3	4,5	5,0	5,5	6,9	...
Εμπιστοσύνη προς το πολιτικό σύστημα <i>Μέσος όρος σε κλίμακα από 0 = καμία εμπιστοσύνη έως 10 = πλήρης εμπιστοσύνη, στην ερώτηση «Εμπιστεύεστε το πολιτικό σύστημα;», 2013.</i>		...	2,0	2,1	1,9	4,9	3,0	4,9	5,5	...
Εμπιστοσύνη προς την κυβέρνηση <i>Ποσοστό πληθυσμού που δηλώνει ότι εμπιστεύεται την κυβέρνηση, 2014-2016.</i>		37,6% ↓	25,3% ↓	26,9% ↔	26,4% ↓	54,2% ↓	29,2% ↓	60,0% ↑	51,6% ↔	33,1% ↓
Εμπιστοσύνη προς τη δικαιοσύνη <i>Μέσος όρος σε κλίμακα από 0 = καμία εμπιστοσύνη έως 10 = πλήρης εμπιστοσύνη, στην ερώτηση «Εμπιστεύεστε τη δικαιοσύνη;», 2013.</i>		...	4,1	3,6	3,1	5,4	4,5	5,3	6,7	...
Εμπιστοσύνη προς την αστυνομία <i>Μέσος όρος σε κλίμακα από 0 = καμία εμπιστοσύνη έως 10 = πλήρης εμπιστοσύνη, 2013.</i>		6,1	5,0	5,8	5,4	6,5	5,6	6,4	7,1	...
Συμμετοχή στις εκλογές <i>Ψηφοφόροι ως % του συνόλου του πληθυσμού με δικαίωμα ψήφου, 2017 ή τελευταίο διαθέσιμο έτος.</i>		68,6% ...	63,9% ↓	75,2% ↓	69,8% ↓	85,2% ↑	74,6% ↓	71,5% ↓	85,8% ↑	68,3% ↓
Συμμετοχή φορέων και πολιτών στη διαμόρφωση της νομοθεσίας σύμφωνα με απαντήσεις αξιωματούχων <i>Βαθμολογία στην κλίμακα 0 = καμία συμμετοχή έως 4 = υψηλή δέσμευση, 2014.</i>		2,4	1,9	1,5	1,6	2,1	2,1	2,1	2,0	3,2
Εθελοντισμός <i>Ποσοστό πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας που δηλώνει ότι συμμετείχε τουλάχιστον μία φορά το μήνα σε εθελοντικά προγράμματα (χωρίς αμοιβή) μέσω φιλανθρωπικών, πολιτικών, συνδικαλιστικών και άλλων ΜΚΟ κατά το τελευταίο έτος, 2012.</i>		18,9%	8,9%	12,6%	10,0%	5,9%	14,7%	22,6%	18,6%	29,5%

↑ Βελτίωση ↔ Χωρίς μεταβολή ↓ Επιδείνωση

σε σχέση με τα μέσα της δεκαετίας του 2000.

Όσον αφορά στην **εμπιστοσύνη απέναντι σε τρίτους**, τα αποτελέσματα λαμβάνονται από τις απαντήσεις στην ερώτηση «θεωρείτε ότι μπορείτε να εμπιστευτείτε τους περισσότερους ανθρώπους;», με το 10 να σημαίνει ότι οι «άνθρωποι αξίζουν την εμπιστοσύνη μου» και το 0 ότι «δεν εμπιστεύομαι κανέναν». Τα στοιχεία αναφέρονται στο 2013. Η απάντηση των Ελλήνων είναι κατά μέσο όρο 5,3, όσο και στην Πορτογαλία, με τη Γερμανία στο 5,5, τη Γαλλία στο 4,0 και την Τουρκία στο 3,5, με το μέσο όρο σε 27 χώρες του ΟΟΣΑ να διαμορφώνεται σε 5,7. Η εμπιστοσύνη στις Σκανδιναβικές χώρες είναι πολύ υψηλότερη απ' οπουδήποτε αλλού στον κόσμο (Δανία 8,3, Φινλανδία 7,4, Νορβηγία 7,3 και Σουηδία 6,9).

Η εμπιστοσύνη απέναντι στους θεσμούς ενδυναμώνει το πνεύμα συνεργασίας μεταξύ των πολιτών στην επιδίωξη συλλογικών στόχων. Το κοινωνικό κεφάλαιο περιλαμβάνει, επίσης, τη στάση της κυβέρνησης απέναντι στους πολίτες, και, ιδίως κατά πόσον «αφουγκράζεται» και λαμβάνει υπόψη τις απόψεις των πολιτών, όταν φτιάχνει νόμους ή όταν διαμορφώνει το ρυθμιστικό περιβάλλον.

Όσον αφορά στην **εμπιστοσύνη προς την αστυνομία**, με άριστα το 10 (απόλυτη εμπιστοσύνη) οι Έλληνες δίνουν αρκετά υψηλό βαθμό 6,4, όπως και οι Γερμανοί και οι κάτοικοι του Ηνωμένου Βασιλείου, έναντι 6,1 του μέσου όρου 27 χωρών του ΟΟΣΑ, 5,8 των Ιταλών και 5,4 των Ισπανών και των Πορτογάλων. Υψηλότερες βαθμολογίες (7-8) δίνουν οι πολίτες των Σκανδιναβικών χωρών, που επιδεικνύουν υψηλότερα ποσοστά εμπιστοσύνης γενικότερα, μετά από περισσότερο από έναν αιώνα θεσμικής σταθερότητας.

Στην εμπιστοσύνη προς την κυβέρνηση, το 25,3% των ερωτώμενων στην Ελλάδα απαντούν καταφατικά, όπως απαντά και ο μέσος πολίτης στις χώρες του ΟΟΣΑ σε ποσοστό 37,6%. Στις Σκανδιναβικές χώρες το ποσοστό υπερβαίνει το 50%, ενώ οι χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου δίνουν αποτελέσματα στο ίδιο περίπου επίπεδο με την Ελλάδα.

Στην **εμπιστοσύνη προς την κυβέρνηση**, το 25,3% των ερωτώμενων στην Ελλάδα απαντούν καταφατικά, όπως απαντά και ο μέσος πολίτης στις χώρες του ΟΟΣΑ σε ποσοστό 37,6%. Στις Σκανδιναβικές χώρες το ποσοστό υπερβαίνει το 50%, ενώ οι χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου δίνουν αποτελέσματα στο ίδιο περίπου επίπεδο με την Ελλάδα. Πρωταθλήτρια χώρα αναδεικνύεται η Ελβετία με 77,9%, ενώ χώρες με σχετικώς υψηλά ποσοστά αναδεικνύονται η Νορβηγία (64,8%), η Γερμανία (60%), ο Καναδάς (59,3%) και το Ηνωμένο Βασίλειο (42,9%). Εκπλήσσει, αν και δεν ξαφνιάζει, το υψηλό ποσοστό της Τουρκίας (54,2%) και το σχετικά χαμηλό ποσοστό στις ΗΠΑ (33,1%).

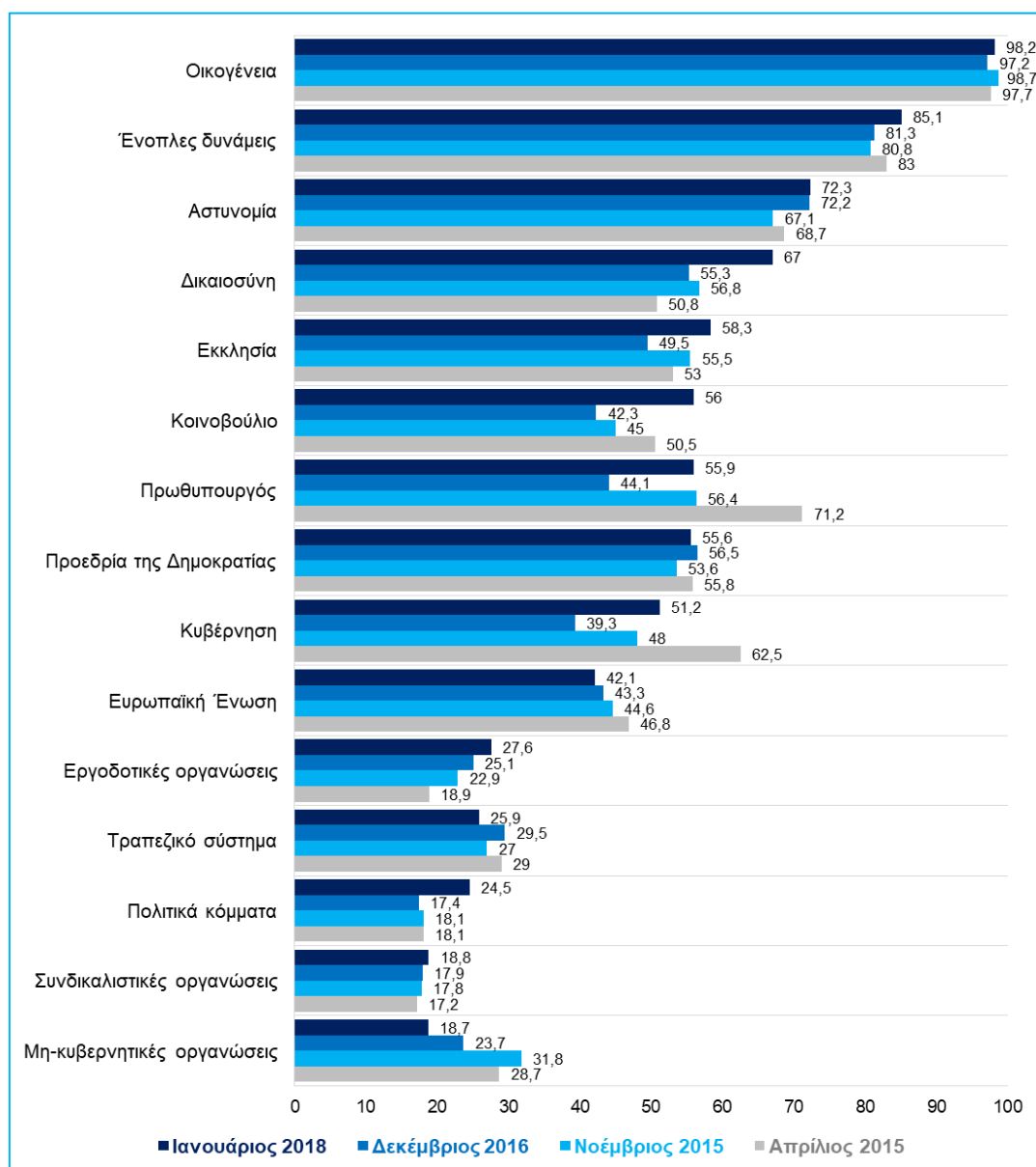
Στην Ελλάδα, μόνο το 8,9% των ερωτηθέντων δηλώνει ότι έχει εθελοντική δραστηριότητα, έναντι 18,9% των πολιτών κατά μέσο όρο σε 28 χώρες του ΟΟΣΑ. Από τις χώρες του ΟΟΣΑ, μόνο η Τουρκία έχει χαμηλότερο επίπεδο εθελοντισμού από την Ελλάδα, με τις άλλες χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου να βρίσκονται λίγο πάνω από την Ελλάδα.

Με στοιχεία Ευρωπαϊκής Ένωσης μόνο, αξιολογείται, επίσης, η **εμπιστοσύνη στη δικαιοσύνη** (αστυνομία, στρατός και δικαστήρια) και η **εμπιστοσύνη στο πολιτικό σύστημα** (κυβέρνηση, πολιτικά κόμματα, κοινοβούλιο). Όσον αφορά στη δικαιοσύνη, με άριστα το 10 (πλήρη εμπιστοσύνη), ο μέσος όρος των απαντήσεων των Ελλήνων είναι 4,1, που είναι κοντά στο μέσο όρο (4,6) στην ΕΕ-28, με τους πολίτες στις άλλες χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου να έχουν ακόμη χαμηλότερη εμπιστοσύνη (3-3,5), και τους Σκανδιναβούς σημαντικά υψηλότερη εμπιστοσύνη (6,7-7,5). Σημειώνεται ότι οι άνδρες, γενικά, εμπιστεύονται τη δικαιοσύνη λιγότερο από τις γυναίκες στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, και το ίδιο συμβαίνει με όσους έχουν χαμηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης σε σχέση με άλλους. Όσον αφορά στο πολιτικό σύστημα, και πάλι, με άριστα το 10 (πλήρη εμπιστοσύνη), ο μέσος όρος των απαντήσεων των Ελλήνων είναι 2, με τον πολίτη στη μέση χώρα της ΕΕ-28 στο 3,5. Οι άλλες χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου, βρίσκονται στο ίδιο περίπου επίπεδο με την Ελλάδα, με τις Σκανδιναβικές χώρες να δίνουν την τριπλάσια περίπου βαθμολογία σε σχέση με τις χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου. Συνολικά, όσον αφορά στην εμπιστοσύνη απέναντι στους θεσμούς, οι Έλληνες δείχνουν τη χαμηλότερη εμπιστοσύνη, κατά σειρά από το χαμηλότερο στο υψηλότερο, στο πολιτικό σύστημα, στη δικαιοσύνη, στην αστυνομία και στους άλλους συνανθρώπους, κατάταξη που εν πολλοίς διατηρείται και σε επίπεδο ΕΕ-28.

Πιο πρόσφατα στοιχεία από την έρευνα της διαΝΕΟσις «[Τι Πιστεύουν Οι Έλληνες – 2018](#)» συνθέτουν μία ανάλογη περίπτωση εικόνα. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας, το ποσοστό των Ελλήνων που δηλώνουν ότι εμπιστεύονται πολύ ή αρκετά την αστυνομία ανέρχεται σε 72,3%, τη δικαιοσύνη σε 67% και την κυβέρνηση σε 51,2%. Η εμπιστοσύνη προς την αστυνομία παραμένει υψηλή διαχρονικά, ενώ το ποσοστό αυτών που δηλώνουν ότι εμπιστεύονται πολύ ή αρκετά τη δικαιοσύνη έχει αυξηθεί σημαντικά

σε σύγκριση με το 2015, όταν είχε διαμορφωθεί σε 50,8%. Αντίθετα, η εικόνα αναφορικά με την εμπιστοσύνη προς την κυβέρνηση είναι μικτή, με το αντίστοιχο ποσοστό να μειώνεται από 62,5% τον Απρίλιο του 2015 σε 39,3 τον Δεκέμβριο του 2016 και να ενισχύεται εκ νέου τον Ιανουάριο του 2018 σε 51,2%. Εκτός από τους τρεις αυτούς θεσμούς, στην κορυφή της λίστας των θεσμών που εμπιστεύεται περισσότερο η ελληνική κοινωνία είναι η οικογένεια, οι ένοπλες δυνάμεις, και η εκκλησία. Αντίθετα, το ποσοστό αυτών που δηλώνουν ότι εμπιστεύονται πολύ ή αρκετά τα πολιτικά κόμματα, αν και βελτιωμένο σε σχέση με το 2015, είναι σημαντικά μικρότερο (24,5%, **Δ11**).

Δ11: Ποσοστό αυτών που απαντούν πολύ ή αρκετά στην ερώτηση: «Πόσο εμπιστεύεστε κάθε ένα από τους παρακάτω θεσμούς ή δομές...»
[\(διαΝΕΟσις, Τι Πιστεύουν Οι Έλληνες – 2018\)](#)

Το κατά πόσον η κυβέρνηση προσπαθεί να ενισχύσει τη **νομιμοποίηση των θεσμών ως θεματοφυλάκων της εμπιστοσύνης της κοινωνίας, μέσω της ενεργού και ουσιαστικής συμμετοχής των πολιτών στη διαμόρφωση διαφόρων νομικών ρυθμίσεων**, αξιολογείται με βάση τις απαντήσεις σε σχετικό ερωτηματολόγιο κυβερνητικών λειτουργών στις χώρες του ΟΟΣΑ. Με βάση τα στοιχεία του 2014, με άριστα το 4, οι Έλληνες εκπρόσωποι της δημόσιας διοίκησης βαθμολογούν τη χώρα με 1,9, έναντι 2,4 του μέσου όρου των χωρών του ΟΟΣΑ. Πρωταθλήτριες αναδεικνύονται οι Αγγλοσαξωνικές χώρες (ΗΠΑ, Καναδάς, Αυστραλία, Ηνωμένο Βασίλειο) με βαθμολογίες γύρω από το 3, ενώ η Ιταλία, η Ισπανία και η Πορτογαλία, με βαθμολογίες γύρω από το 1,5, κατατάσσονται αρκετά χαμηλά. Εκπλήσσουν, επίσης, αρνητικά χώρες όπως η Ολλανδία (1,3), η Ιρλανδία (0,8) και το Ισραήλ (0,9). Εντύπωση, επίσης, προκαλούν οι σχετικά μέτριες βαθμολογίες (λίγο πάνω από την Ελλάδα) της Γερμανίας και της Γαλλίας, καθώς και των Σκανδιναβικών χωρών. Κατά πάσα πιθανότητα, οι βαθμολογίες αποτυπώνουν τις διαφορετικές φιλοδοξίες της δημόσιας διοίκησης στις διάφορες χώρες να ισχυροποιήσουν τους θεσμούς (χώρες όπου η εμπιστοσύνη στους θεσμούς είναι ήδη υψηλή έχουν δημόσιες διοικήσεις που θεωρούν ότι δεν χρειάζεται μεγαλύτερη συμμετοχή των πολιτών), με τις Αγγλοσαξωνικές χώρες να έχουν μεγαλύτερη ευαισθησία σε θέματα δημοκρατικής νομιμοποίησης.

Τέλος, **ο εθελοντισμός ως εναλλακτικός δίαυλος κοινωνικής παρέμβασης σε ατομικό επίπεδο (χωρίς τη διαμεσολάβηση του κράτους)**, αξιολογείται ως ισχυρό συστατικό στοιχείο του κοινωνικού κεφαλαίου μιας χώρας, καθώς οι πολίτες αισθάνονται ότι μπορούν να συμβάλουν, να «επενδύσουν», στην ευημερία του κοινωνικού συνόλου. Η ποσοτικοποίηση του δείκτη εθελοντισμού γίνεται με ερωτηματολόγιο όπου καταγράφεται το ποσοστό του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας που δηλώνει ότι έχει προσφερθεί να δουλέψει εθελοντικά (χωρίς αμοιβή) σε κάποια οργανωμένη δράση (φιλανθρωπική οργάνωση, πολιτικό κόμμα, συνδικαλιστικό όργανο ή άλλη μη κυβερνητική οργάνωση) τουλάχιστον μια φορά το μήνα τον προηγούμενο χρόνο (2012). Χώρες με ισχυρή παρουσία στον εθελοντισμό αναδεικνύονται οι Αγγλοσαξωνικές και οι Σκανδιναβικές χώρες (όπως αναμένεται). Στην Ελλάδα, μόνο το 8,9% των ερωτηθέντων δηλώνει ότι έχει εθελοντική δραστηριότητα, έναντι 18,9% των πολιτών κατά μέσο όρο σε 28 χώρες του ΟΟΣΑ. Από τις χώρες του ΟΟΣΑ, μόνο η Τουρκία έχει χαμηλότερο επίπεδο εθελοντισμού από την Ελλάδα, με τις άλλες χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου να βρίσκονται λίγο πάνω από την Ελλάδα.

Οικονομικά μεγέθη μελών ΣΕΒ

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ

€362 δισ.

71% συνόλου*

ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ

€60 δισ.

48% συνόλου*

ΠΩΛΗΣΕΙΣ

€61 δισ.

46% συνόλου*

ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ ΚΕΡΔΗ

€3,3 δισ.**

42% συνόλου**

ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ

200.000

11% συνόλου ασφαλισμένων στο ΙΚΑ

ΜΙΣΘΟΙ

€5 δισ.

20% συνόλου***

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΕΙΣΦΟΡΕΣ

€2,2 δισ.

26% συνόλου***

ΦΟΡΟΣ ΕΠΙ ΚΕΡΔΩΝ

€1,1 δισ.

31% συνόλου****

* ποσοστό επί του συνόλου ICAP

** κέρδη κερδοφόρων ως ποσοστό επί του συνόλου κερδών κερδοφόρων ICAP

*** ποσοστό επί του συνόλου τακτικών αποδοχών/ασφαλιστικών εισφορών ασφαλισμένων στο ΙΚΑ

**** ποσοστό επί του συνόλου εσόδων από φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων

Όραμα

Οραματιζόμαστε την Ελλάδα ως τη χώρα, που κάθε πολίτης του κόσμου θα θέλει και θα μπορεί να επισκεφθεί, να ζήσει και να επενδύσει.

Οραματιζόμαστε μια ανοιχτή, κοινωνικά υπεύθυνη και οικονομικά φιλελεύθερη χώρα-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που προτάσσει την ισχυρή ανάπτυξη ως παράγοντα κοινωνικής συνοχής. Θέλουμε μια Ελλάδα δυναμικό κέντρο της ευρωπαϊκής περιφέρειας, με στέρεους θεσμούς, ελκυστικό κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον, που προάγει τις εξαγωγές, την καινοτόμο επιχειρηματικότητα, την παραγωγή και τις ποιοτικές υπηρεσίες, τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη γνώση, τη συνοχή, τις ίσες ευκαιρίες και το κράτος δικαίου.

Αποστολή

Ηγεσία & Γνώση

Ο ΣΕΒ διαδραματίζει ηγετικό ρόλο στον μετασχηματισμό της Ελλάδας σε μια παραγωγική, εξωστρεφή και ανταγωνιστική οικονομία, ως ανεξάρτητος και υπεύθυνος εκπρόσωπος της ιδιωτικής οικονομίας.

Κοινωνικός Εταίρος

Ο ΣΕΒ, ως κοινωνικός εταίρος που πιστεύει στη λειτουργία των θεσμών, προωθεί στα αρμόδια όργανα της Πολιτείας και της Ε.Ε. τις απόψεις και θέσεις της επιχειρηματικής κοινότητας.

Ισχυρός Εκπρόσωπος

Ο ΣΕΒ διαμορφώνει θέσεις, αναλύσεις και προτάσεις πολιτικής για την οικονομία, τη βιομηχανία, την καινοτομία, την απασχόληση, την παιδεία και τις εργασιακές δεξιότητες, τον κοινωνικό διάλογο, τη βιώσιμη ανάπτυξη, την εταιρική υπευθυνότητα.

Φορέας Δικτύωσης

Ο ΣΕΒ δικτυώνει τα μέλη του μεταξύ τους & με τα κέντρα αποφάσεων (εγχώρια και διεθνή), με στόχο τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας.

Σύγχρονες Επιχειρήσεις, Σύγχρονη Ελλάδα

ΣΕΒ σύνδεσμος επιχειρήσεων και βιομηχανιών

Ξενοφώντος 5, 105 57 Αθήνα

T: 211 5006 000

F: 210 3222 929

E: info@sev.org.gr

www.sev.org.gr

SEV Hellenic Federation of Enterprises

168, Avenue de Cortenberg

B-1000 Bruxelles

M: +32 (0) 494 46 95 24

E: sevbrussels@proximus.be

ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΤΕ ΜΑΣ ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ

